

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND

Naturvårds- och fiskeenheten
Benny Lönn
0501-60 54 04

Naturreservatet Klosterängen i Mariestads kommun

Skötselplan

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Syfte.....	3
2. Allmän beskrivning.....	3
2.1 Administrativa data	3
2.2 Topografi och läge	3
2.3 Geologi och hydrologi	3
2.4 Markanvändning	4
2.5 Vegetation, flora och fauna	4
2.6 Kulturhistoriska bevarandevärden	5
2.7 Friluftsliv.....	5
2.8 Bebyggelse och anläggningar	5
3 Mark och vegetationsvård.....	5
3.1 Övergripande mål	5
3.2 Generella riktlinjer och åtgärder	5
3.3 Beskrivning av skötselområden	6
4 Friluftsliv	8
4.1 Övergripande mål	8
4.2 Information och anläggningar	8
5 Dokumentation och uppföljning.....	8
6 Sammanfattning av planerad naturvårdsförvaltning	8
7 Referenser.....	9

BILAGOR

bilaga 1	skötselplanekarta med stigsystem, informationstavla och p-plats.
----------	--

1. Syfte

Syftet med reservatet är att:

- För framtiden bevara ett för Lugnåsbergets sluttningar karaktäristiskt lund- och ängsområde med en rik flora, vilket utgör ett attraktivt och flitigt besökt utflyktsmål.

Denna plan grundar sig på tidigare förslag till skötselplan (ej daterad) och fältbesök under år 1999.

2. Allmän beskrivning

2.1 Administrativa data

Skyddsform:	Naturresevat, beslutat 18 januari 1972, dnr 11.121-629-71
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götaland
Namn:	Klosterängen
Kommun:	Mariestad
Socken:	Lugnås
Kartor:	Topografisk karta: 9DSO Ekonomisk karta: 9305
Gräns:	Se skötselplanekarta, bilaga 1

Fastigheter och ägare:

BO 3:2, Sten Johansson, Lugnås Boo 1, 542 94 Mariestad.

Samfälligheten "Klosterkällan", Bo 3:2 och 2:8. Bo 3:2, enligt ovan. Bo 2:8, Ulf Walldén, Lugnås Boo 3, 542 95 Mariestad.

Areal:	Totalt:	4,5 ha
Naturtyper:	Lövskog betad	4,2 ha
	Kulturbete	0,2 ha
	Parkering	0,1 ha

2.2 Topografi och läge

Naturresevatet ligger i Lugnås ca 1,3 mil sydväst Mariestad. Resevatet är plant i de västra delarna och sluttar uppåt i öster mot den ovanför liggande åkermarken.

2.3 Geologi och hydrologi

Lugnåsberget saknar till skillnad från de andra platåbergen i Västergötland den skyddande diabaskappan och endast sandstenen återstår av de kambrosiluriska avlagringarna. Resevatet har inget berg i dagen utan marken består av en lerig, näringsrik morän, som på den östra sidan är mycket stenig. I den östra sluttande delen finns källpåverkade områden där grundvattnet trycker ut, speciellt på våarna. Centralt i området finns en grävd grundvattenkälla, "Klosterkällan".

2.4 Markanvändning

Marken används som betesmark samt som område för rörligt friluftsliv. En vandringsled går genom området.

På 1880-talets ekonomiska karta är området markerat som lövbärande äng. Det öppna partiet norr om Klosterkällan bär spår av åkerbruk. I östra delen finns en hel del röjningsrösen, vilket talar för att området någon gång varit odlat. Lövtäkt har utförts tidigare. I sydvästra delen finns en tidigare hamlad mycket grov och kraftigt innanrutten ask.

2.5 Vegetation, flora och fauna

Området utgörs i huvudsak av en svagt betad ädellövskog med en del hassel och lundflora.

I tabell 1 redovisas inom naturreservatet förekommande naturtyper och arealer för dessa.

Markslag/naturtyp/ Vegetationstyp	Areal (ha)	Natura 2000-naturtyp	Areal (ha)
Igenväxt löväng/hagmark av ask-alm-typ	4,2	Boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora 9020	4,2
Hundäxingång	0,2		
Parkeringsplats	0,1		
Summa	4,5	Summa	4,2

Tabell 1. Inom naturreservatet förekommande markslag/naturtyper/vegetationstyper: Natura 2000-naturtyp enligt Natura 2000-systemet (Naturvårdsverket 1997). Arealuppgifter ges för de olika kategorierna var för sig.

Den dominerande vegetationstypen är hasselvarianten av en betad örtrik ädellövskog. I reservatets södra del ersätts ädellövträden till viss del av björk. Väster om Klosterkällan finns ett litet fuktområde bestående av en högörtäng med klibbal. Ett öppet område norr om källan är resterna av en äldre åker med trivial vegetation. Lundvegetationen i ädellövskogen är rik med bl a hassel, skogstry, olvon och hagtorn i buskskiktet. I fältskiktet finns bl a blåsippa, skogsbingel, tandrot, smånunneört, storrams, lundarv, nästrot och lungört.

Från fågellivet kan nämnas ormvråk, större hackspett, nötväcka, grå flugsnappare och svarthätta. Ett större risbo kan möjligen vara ett av ormvråkens bon. Grävling, grävlingsgryt och ekorre finns.

Tabell 2 redovisar inom naturreservatet hittade hotade arter eller värdefulla arter.

Art	Kategori	Växtplats
Almlav, <i>Gvalecta ulmi</i> (1999)	NT, S3	Område 1, hamlad ask
Hässleklocka, <i>Campanula latifolia</i> (1999)	S3	Område 1
Tandrot, <i>Cardamine bulbifera</i> (1999)	S3	Område 1
Lundelm, <i>Elymus caninus</i> (1999)	S2	Område 1
Blåsippa, <i>Hepatica nobilis</i> (1999)	S1	Område 1
Nästrot, <i>Neottia nidus-avis</i> (1999)	S3	Område 1
Ormbär, <i>Paris quadrifolia</i> (1999)	S1	Område 1
Storrams, <i>Polygonatum multiflorum</i> (1999)	S3	Område 1

Tabell 2. Hotkategori anges för rödlistade arter (ArtDatabanken 2000): (RE) Försvunnen; (CR) Akut hotad; (EN) Starkt hotad; (VU) Sårbar; (NT) Missgynnad; (DD) Kunskapsbrist (Gärdenfors mfl. 2000). Signalartsvärde anges för signalarter: (S1) Mindre bra; (S2) Bra; (S3) Mycket bra (Skogsstyrelsen 1995). Arter i habitatdirektivet och fågeldirektivet (EU).

2.6 Kulturhistoriska bevarandevärden

Cistersiensermunkarna slog ned sina bopålar i trakten några år under 1100-talet på sin väg från Lurö i Vänern till Varnhem, därav namnet Klosterängen. Klosterkällan är enligt traditionen den källa munkarna använde för sin vattenkonsumtion. Ett flertal kvarnstensbrott finns på Lugnåsberget, både dagbrott och underhack. Traditionen säger även att det var munkarna som lärde ut stenhuggartekniken till lokalbefolkningen. I östra delen finns röjningsrösen som troligen vittnar om tidigt åkerbruk. I reservatets öppna del står ett ca 2,5 metert högt minneskors i trä, där det ibland hålls minnesgudstjänster.

2.7 Friluftsliv

Området är flitigt använt av det rörliga friluftslivet. Den sk "Stenhuggarstigen", som startar vid naturreservatets parkering, passerar genom området.

2.8 Bebyggelse och anläggningar

Ingen bebyggelse och anläggningar finns.

3 Mark och vegetationsvård

3.1 Övergripande mål

Det övergripande målet för naturreservatets skötsel skall vara att hävda området som en ädellövlund med rik flora. Dessutom skall det centrala öppna partiet kvarstå och grova ekar gynnas.

Naturreservatet ingår i Natura 2000-systemet, vilket innebär att aktuella Natura 2000-naturtyper skall ha gynnsam bevarandestatus.

3.2 Generella riktlinjer och åtgärder

Skötselåtgärder inom naturreservatet skall utföras i samverkan med markägare Sten Johansson, Lugnås.

Inget regelrätt skogsbruk skall bedrivas. Träden skall i huvudsak få nå mogen ålder och därefter övergå i död ved. Lövskogsskötseln skall dock inriktas på att gynna ädellövträd och missgynna framförallt björk.

Röjnings- och gallringsavfall samlas i högar och körs vid tjänligt marklag ut direkt. Ett smärre antal högar kan ligga i reservatet.

Nedfallna träd och grenar skall inte bortstädas. Dock skall stigen och det centrala öppna området hållas fritt från dylikt, som läggs på annat passande ställe i reservatet.

Hänsyn skall tas till svampar, lavar, insekter, snäckor och fåglar genom kvarlämnande av hålträd, torrträd, bärande träd och buskar.

3.3 Beskrivning av skötselområden

Skötselområdets läge inom naturreservatet framgår av Bilaga 1.

Skötselområde 1 (endast ett skötselområde)

Markslag/naturtyp	Natura 2000-naturtyp
Igenväxt löväng/hagmark av ask-alm-typ	Boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora 9020
Hundäxingäng	

Areal: 4,4 ha

Beskrivning: Området är en betad ädellövskog med mindre gläntor och ett större öppet parti i centrala delen.

Den öppna centrala delen har säkerligen odlats för 50 år sedan och har en trivial flora med bl a hundäxing, vitklöver, kamäxing, svartkämpe, grässtjärnblomma, rödven och teveronika. I norra delen växer en del brudbröd och kers. Det öppna partiet omges av ett tiotal grova ekar, några vuxna oxlar och hasselbuskar. På ekarna finns knappnålslav. Dagfjärilar som guldvingar och gräsfjärilar finns.

Sydväst om det öppna partiet finns ett sommartorrt klibbalskärr med medelålders till vuxen klibbal samt rönn och ask. Det finns en hel del hasselbuskar och någon yngre hägg. Fältskiktet domineras av skogsbingel. Älgört, majbräken och stinksyska finns. I kärrets östra del ligger Klosterkällan som är cementrörfodrad och har stockkant.

Söder om klibbalskärret finns ett ängs- och hagmarksliknande parti med vuxen vårtbjörk. I fältskiktet finns bl a liten blåklocka, vårbrodd, gullviva, gökärt, svinrot, jungfrulin och gullris. I norra delen av detta parti står en tidigare hamlad ask. Den har säkert inte hamlats på

femtio år. Stammen är innanrutten och utgör ett skal. Tre meter upp utgår en 60 cm grov stam. En liknande grov stam stormbröts år 1999 och drog då med sig en mindre stam. På denna ask finns almlav och fjällticka.

Områdets norra, östra och södra del upptas av själva lunden. Trädskiktet, som till största delen är slutet, innehåller en stor mängd trädarter som i huvudsak är medelålders till vuxna. Men många unga träd finns också, framförallt rönn och fågelbär. Bl a finns lönn, sälg, oxel, björk, ek, ask, alm, fågelbär, klibbal, gran, rönn och hägg. I norra delen står fyra vuxna granar. Där finns även en hel del vuxen ek och mycket asksly. I södra delen växer en hel del vuxen glasbjörk. Lunden har enligt tidigare beskrivningar dominerats av ek. Så är inte fallet i dag, då eklunden under senare tid har vuxit igen och börjat övergå i betad blandlövskog. Buskskiktet domineras av stora mängder hasselbuskar, ingen riktigt gammal. De växer i stora hässlen och saknas däremellan. Hagtorn, nypon, vildapel och skogstry finns också. Vårfloran är rikast i söder med mycket blåsippa, vårlök, smånunneört och mycket svalört. Vitsippa finns i hela området och lungört i norra delen. Fältskiktet domineras av skogsbingel och på fuktigare partier av älgört. Bland övriga arter kan nämnas storrams, ludgröe, lundarv, tandrot, nästrot, hässlebrodd, lundelm, rödblåra, skogsstarr, ormbär, skogsnäva, nejlikrot, stinksyska och hässleklocka. I den fuktiga miljön finns mycket landsnäckor.

Området saknar torrträd och lågor samt har ont om hålträd.

- Skötsel mål: Den centrala öppna delen är nedbetad utan att det uppstår trampskador i lunden. Ekarna är friställda och ädellövskogen är ljusöppnare.
- Kvalitetsmål: En betad artrik buskig ädellövlund med inslag av triviallovträd samt rik lundflora, där smånunneört, tandrot och lungört ökar i antal. Ett klibbalkärr under fri utveckling, sånär som på betet.
- Engångsåtgärder: Öppna upp i anslutning till de grova ekarna i den centrala delen samt kring ekarna i norra delen. Norra delen skall slyröjas. I själva lunden avverkas björk, klen ek och klen ask till förmån för ädla lovträd som alm, grövre ask, fågelbär och lönn samt oxel och hägg. Spar gra-

narna i norra delen. De har stor betydelse för ekorren. Spar klibbal och buskskiktet som buffert för röjgödslingseffekter från björk/ek/ask-avverkningen.

Förstärk stängslet i naturreservatets norra del för att förhindra att reservatets och den utanförliggande hagens betesdjur beblandar sig.

Underhållsåtgärder: Årligt bete. Ger engångsåtgärderna upphov till slyuppslag skall detta röjas bort.

4 Friluftsliv

4.1 Övergripande mål

I enlighet med naturreservatets syfte skall området utgöra ett attraktivt utflyktsmål.

4.2 Information och anläggningar

Läget för stig mm inom naturreservatet framgår av Bilaga 1.

Informationstavla finns i anslutning till parkeringsplatsen i söder. Där finns också en färäst. Ytterligare en färäster finns i reservatets nordvästra del.

Informationstavla, färäster och stig skall tillses regelbundet och underhållas vid behov av naturvårdsförvaltaren.

5 Dokumentation och uppföljning

En dokumentation av skötselåtgärder och deras effekt på flora och fauna är nödvändig för att se om den föreslagna skötselplanen följs och om målsättningen med naturreservatet uppfylls av de genomförda åtgärderna. Skötselplanen bör revideras då uppföljningen indikerar att behov finns. Naturvårdsförvaltaren ansvarar för att dokumentationen utförs och utvärderas.

Vart femte år görs en okulär besiktning av slyförekomststatusen.

Vart tionde år karteras förekomsten av tandrot, lungört och smånunneört.

6 Sammanfattning av planerad naturvårdsförvaltning

Hela naturvårdsförvaltningen för naturreservatet bekostas av staten.

Skötselåtgärdernas prioriteringsordning redovisas i tabell 3.

Skötselåtgärd	Skötselomr.	När	Prioritet
Bete	1	Årligen	1
Avverkning av björk och ungek	1	1 gång	1
Röja sly i norra delen	1	1 gång	1
Friställa ekar	1	1 gång	2

Tabell 3. Prioritering av föreslagna skötselåtgärder, intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

Tillsyn/uppföljning och dess prioritering redovisas i tabell 4.

Tillsyn/uppföljning	Skötselomr.	När	Prioritet
Tillsyn	1	Arligen	1
Besiktning av slyförekomst	1	Vart 5:e år	1
Kartering av tandrot, lungört och smånunneört	1	Vart 10:e år	1

Tabell 4. Prioritering av föreslagna uppföljningsinsatser, intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

7 Referenser

- Cederberg, B., Löfroth, M. 2000. *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Gärdenfors, U., 2000. *Rödlistade arter i Sverige 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Naturvårdsverket. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*.
- Skogsstyrelsen. 1995. *Instruktion för Datainsamling vid inventering av nyckelbiotoper*. Jönköping.

Naturreseptat Klosterängen

Skötselplanekarta

Bilaga 1

- Gräns för skötselområde
- Stig
- Färist
- Klosterkällan
- Informationstavla
- Parkering

Skala 1:5 000

0 50 100 Meters

Skötselplanekarta, dnr 511-7613-2003 till
Länsstyrelsens beslut enligt 7 §
naturvårdslagen.
Beslut 1972-01-18 dnr 11.121-629-71.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND

Denna karta utgör utdrag ur GSD Fastighetskarta 9D3h.
Medgivande Lantmäteriverket L2000/2620.

Rudafjället

Kvarnstensbrott

Klosterkällan

BO 3:2>1